

До спеціалізованої вченої ради
ДФ 70.895.021
у Хмельницькому університеті
управління та права імені Леоніда
Юзькова

РЕЦЕНЗІЯ

**кандидатки юридичних наук, доцентки
АНКІНОЇ Галини Володимирівни на дисертацію
Володимира Миколайовича БАБІЙЧУКА на тему
«Зобов'язання з відшкодування шкоди, завданої атракціонами»,
поданої на здобуття освітньо-наукового ступеня доктора філософії в
галузі знань 08 Право за спеціальністю 081 Право**

Актуальність теми дисертаційного дослідження. Проблема відшкодування шкоди є однією з найбільш актуальних для сучасної правозастосовної практики. Незважаючи на те, що інститут відшкодування шкоди надійно закріплений в цивілістичній доктрині та розглядається, як один із найбільш ефективних способів захисту майнових та особистих немайнових прав, отримати таке відшкодування досить проблематично. Це пов'язано зі складністю доведення факту завдання шкоди, визначення її розміру, способу відшкодування тощо.

Важливою частиною життя людини є відпочинок. Його неможливо уявити без відвідування різноманітних парків розваг, аквапарків, торгових центрів, які приваблюють відвідувачів різноманітними атракціонами. Активне використання атракціонів не лише створює додаткові можливості для відпочинку, а й породжує нові ризики, зокрема, небезпеку завдання шкоди.

Проблема правового регулювання відносин, пов'язаних із використанням атракціонів у вітчизняній цивілістиці ґрунтовно не досліджувалася. До цього часу у науці цивільного права відсутні спеціальні комплексні дослідження з теоретичних та прикладних питань відшкодування шкоди, завданої атракціонами. Залишаються відкритими питання щодо: визначення суб'єкта цивільно-правової відповідальності за шкоду, завдану атракціонами, умов виникнення зобов'язань з відшкодування шкоди, суб'єкта цивільно-правової відповідальності за шкоду, завдану атракціонами.

Наведені обставини не залишають сумнівів щодо актуальності обраної здобувачем теми дослідження та науково-практичного значення роботи.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків, рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх новизна. Результати дисертаційного дослідження Володимира Миколайовича БАБІЙЧУКА є науково обґрунтованими, адже у роботі комплексно опрацьовано широкий спектр проблем, пов'язаних з особливостями відшкодування шкоди, завданої

атракціями. Автором правильно та чітко визначено об'єкт, предмет, методи, мету і задачі дослідження.

Автору вдалося розробити та сформулювати низку нових наукових положень та висновків, що відповідають критеріям наукової новизни і в сукупності вирішують конкретну наукову проблему. Дисертант детально аналізує погляди науковців і практиків, висловлює власну позицію, вдається до обґрунтованої критики точок зору дослідників, які, на його думку, є спірними. Рецензована робота є першим у вітчизняній науці цивільного права комплексним теоретико-прикладним дослідженням відшкодування шкоди, завданої атракціями.

Результати дисертаційної роботи спрямовані на внесення пропозицій щодо вдосконалення чинного цивільного законодавства України, врегулювання правових колізій та можуть бути використані при підготовці підручників, науково-практичних коментарів Цивільного кодексу України, у практичній діяльності суддів, адвокатів, а також при викладанні навчальних дисциплін, таких як «Цивільне право України», «Деліктні зобов'язання».

Зроблені в результаті дослідження висновки, пропозиції та рекомендації можуть використовуватися для подальшого розвитку вітчизняної науки цивільного права, зокрема, бути підґрунтям подальшого вивчення проблематики відшкодування шкоди, завданої атракціями.

Сформульовані в дисертації теоретичні положення, висновки та рекомендації, що виносяться на захист отримані автором самостійно. За результатами дослідження опубліковано дванадцять наукових праць, з яких чотири статті у фахових наукових виданнях, вісім тез доповідей на міжнародних наукових і науково-практичних конференціях.

На основі дисертації сформульовано низку нових концептуальних у теоретичному розумінні та важливих для юридичної практики положень і висновків, які виносяться на захист.

Заслуговує на увагу пропозиція автора доповнити перелік джерел підвищеної небезпеки іншими видами джерел, зокрема, атракціями.

Підтримуємо висновок дисертанта, що не кожен атракціон є джерелом підвищеної небезпеки. Автор поділяє атракціони на звичайні та підвищеної небезпеки. У зв'язку з цим розрізняє: зобов'язання із завдання шкоди звичайними атракціями та зобов'язання із завдання шкоди атракціями підвищеної небезпеки.

Особливий інтерес становить характеристика правової категорії «атракціонні тварини». Автором визначено ознаки «атракціонної тварини»: 1) такими тваринами можуть бути як дикі, так і домашні та сільськогосподарські тварини; 2) основною метою утримання такої тварини є її використання в атракціонах для надання послуг розваг відвідувачам; 3) тварина повинна належати володільцю на конкретній правовій підставі. Сформульовано поняття «атракціонних тварин» як домашніх, диких чи сільськогосподарських тварин, що утримуються людиною на конкретній правовій підставі, для задоволення потреб відвідувачів у розвагах, шляхом залучення їх у діяльність атракціонів».

Переконливим є висновок автора, що зважаючи на організаційні моменти здійснення діяльності та правові підстави взаємовідносин з джерелом завдання шкоди, поняття «організатор атракціону» та «володілець атракціону» не є тотожними. Організатором визнається особа, яка безпосередньо здійснює діяльність, що створює підвищену небезпеку для інших осіб, і відповідає за шкоду, завдану такою діяльністю, якщо не доведе, що шкоди було завдано внаслідок непереборної сили або умислу потерпілого. Володілець речей, предметів, механізмів чи обладнання, які були використані в діяльності потенційно небезпечної для оточуючих, не відповідає за шкоду, завдану ним цією діяльністю.

Позитивної оцінки заслуговує висновок автора, що наявність вини є необхідною умовою для виникнення зобов'язань із відшкодування шкоди, завданої потенційно безпечними атракціонами. Якщо ж шкоди завдано діяльністю атракціону, який визнаний джерелом підвищеної небезпеки, відповідальність за таку шкоду настає незалежно від вини.

Зауваження щодо змісту дисертації. Не заперечуючи актуальність проведеного автором дослідження, наукову новизну, обґрунтованість і достовірність положень роботи, високий теоретичний рівень, необхідно зазначити, що окремі положення дисертаційної роботи Володимира Миколайовича БАБІЙЧУКА носять дискусійний характер, а деякі висновки потребують додаткової аргументації.

1. Автор аналізує вимоги, які встановлюються законодавством зарубіжних країн щодо належного технічного стану атракціонів, способи перевірки їх справності, досліджує іноземну судову практику розгляду справ пов'язаних з відшкодуванням школи завданої атракціонами. Однак, зі змісту дисертації залишається незрозумілим чи містять законодавства зарубіжних країн окремі правові норми, які регулюють особливості відшкодування шкоди завданої атракціонами?

2. Спірною є позицією автора, що завдавач шкоди та потерпілий не перебувають у договірних відносинах, внаслідок чого має місце порушення абсолютного права потерпілого. Вважаємо, що до моменту завдання шкоди організатор атракціону та особа, яка користується послугами розважального характеру перебувають між собою саме у договірних відносинах щодо надання таких послуг. Після факту завдання шкоди між зазначеними особами зароджується нове недоговірне зобов'язання, пов'язане з відшкодуванням шкоди.

3. Потребує додаткового пояснення позиція дисертанта, що однією з ознак зобов'язань, що виникають внаслідок завдання шкоди атракціонами є завдання такої школи виключно активною дією – діяльністю атракціону. На думку автора, бездіяльністю шкода атракціонами не завдається. Бездіяльність може бути лише передумовою настання причини завдання шкоди (передумовою дії). Втім, якщо особа на яку покладається обов'язок підтримувати атракціон в належному технічному стані не виконує свого обов'язку щодо ремонту атракціону, шкода відвідувачу може бути завдана і

до моменту запуску атракціону, наприклад, внаслідок падіння з неприкріпленого стільця).

4. Потребують детальнішого вивчення ознаки, за якими слід відрізнити атракціони підвищеної небезпеки від потенційно безпечних. Варто також навести більше прикладів атракціонів, які відносяться до кожного з різновидів.

5. У наш час батуту, гірки, басейни люди розміщують на приватних прибудинкових територіях. Ігрові приставки, VR-шоломи фізичні особи купують для використання в домашній умовах. Зі змісту дисертації залишається незрозумілим, чи можна зазначені об'єкти відносити до атракціонів і за яких умов?

Висловлені зауваження суттєво не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційного дослідження Володимира Миколайовича БАБІЙЧУКА і мають дискусійний характер. Робота є цікавою, самостійною, завершеною працею. Оформлення дисертації відповідає встановленим вимогам.

Загальний висновок. Дисертаційне дослідження Володимира Миколайовича БАБІЙЧУКА на тему «Зобов'язання з відшкодування шкоди, завданої атракціонами» відповідає вимогам, встановленим Порядком підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261 (зі змінами і доповненнями від 03 квітня 2019 року № 283), пунктам 6, 7, 8, 9 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44. Дисертаційне дослідження є завершеною самостійною науково-дослідною роботою, в якій отримано нові науково-обґрунтовані результати, що в сукупності вирішують наукове завдання, яке має істотне значення для науки цивільного права, а його автор – Володимир Миколайович БАБІЙЧУК заслуговує на присудження йому освітньо-наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 Право.

Рецензентка:

доцентка кафедри цивільного

права та процесу

Хмельницького університету управління

та права імені Леоніда Юзькова,

кандидатка юридичних наук,

доцентка

Галина АНІКІНА